КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра практичної психології та інклюзивної освіти

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

«РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до затвердження на засіданні кафедри практичної психології та інклюзивної освіти

(протокол № 5 від 26.05. 2026 р.)

Завідувачка кафедри Галина ВАРХОЛИК

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 4 від 4.06.2026 р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробники: Єфімова С.М. старший викладач кафедри практичної психології та інклюзивної освіти.

Напрям підвищення кваліфікації: Комплексний психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми:
Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти "Плекання резилієнтності в закладі освіти" (Наказ МОН України від 25.07.2023 р. № 889).

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року

Рецензенти:
Танчин І.З., кандидат історичних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи ЛОІППО.. Ел. адреса itanchyn@ukr.net
Бамбурак-Кречківська Н.М., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та інклюзивної освіти Ел. адреса nbamburak@ukr.net

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми «Розвиток емоційно-етичної компетентності практичного психолога» зумовлена необхідністю підвищення професійної готовності практичних психологів до ефективної, етично виваженої та психологічно безпечної взаємодії в умовах сучасних соціальних і професійних викликів. Сучасне освітнє середовище характеризується високим рівнем психоемоційного навантаження, зростанням кількості кризових ситуацій, професійних та етичних дилем, необхідністю підтримки психічного здоров'я учасників освітнього процесу, що посилює вимоги до особистісної зрілості, емоційної стійкості та професійної відповідальності практичного психолога. Особливої актуальності набувають питання професійної етики, усвідомлення власних цінностей, психологічних кордонів, розвитку навичок емоційної саморегуляції, конструктивної комунікації та здатності діяти в складних комунікативних і професійних ситуаціях. Практична спрямованість програми передбачає розвиток навичок професійної рефлексії, відповідального прийняття рішень, емоційної саморегуляції та конструктивної взаємодії у професійному середовищі.

Цільова група: практичні психологи закладів освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: програма реалізується з використанням дистанційних технологій навчання та передбачає поєднання лекційних, практичних і самостійних форм роботи. Особлива увага приділяється практичному опрацюванню етичних дилем, розвитку навичок емоційної саморегуляції, професійної рефлексії, конструктивної комунікації та підтримання психологічних кордонів у професійній діяльності. Практична складова програми орієнтована на аналіз професійних кейсів, виконання інтерактивних вправ, моделювання складних комунікативних ситуацій, відпрацювання навичок емоційної стабілізації та професійно відповідальної взаємодії в освітньому середовищі.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна)

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійної готовності практичних психологів та вчителів психології до етично відповідальної, емоційно компетентної та конструктивної професійної взаємодії.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглиблення знань щодо професійної етики практичного психолога;

- розвиток навичок емоційної саморегуляції та професійної рефлексії;
- формування усвідомленого ставлення до системи власних цінностей і професійної відповідальності;
- удосконалення навичок конструктивної комунікації в професійній діяльності;
- розвиток умінь аналізувати та вирішувати етичні дилеми у професійній взаємодії;
- формування навичок підтримання психологічних кордонів у професійній діяльності;
- розширення практичного інструментарію емоційно-етичної взаємодії в освітньому середовищі.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Загальні компетентності:

- **ЗК 02. Соціальна компетентність** — здатність до конструктивного спілкування в різних середовищах, співпрацювати в командах, вести діалог та переговори, критично оцінювати соціальні події і явища, ефективно взаємодіяти з іншими людьми, налагоджувати ефективну міжособистісну комунікацію, спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.
- **ЗК 04. Професійна компетентність** – обізнаність із новітніми науково обґрунтованими відомостями з психології, методики, інноватики для психологічного супроводу учасників освітнього процесу; встановлювати підтримувати професійні контакти, співпрацювати з профільними фахівцями та професійними організаціями; управляти комунікацією під час взаємодії та координації дій.
- **ЗК 08. Мовна компетентність** — здатність розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово, слухати, говорити, читати та писати у відповідних соціальних та культурних контекстах.
- **ЗК 09. Етична компетентність** — здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти в межах рівня професійної підготовленості, формулювати результати дослідження в термінах і поняттях, прийнятих у психологічній науці та практичній психології, дотримуватись принципів надання психологічної допомоги, діяти на основі етичних міркувань, доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності.

Професійні компетентності:

А2 Предметно-методична компетентність:

А2.7 Здатність формувати ціннісні ставлення в учнів.

Б1 Психологічна компетентність:

Б1.1 Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

Б2 Емоційно-етична компетентність:

Б2.1 Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами.

Б3 Компетентність педагогічного партнерства:

Б3.1 Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі.

Б3.2 Здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

Б3.3 Здатність працювати в команді із залученням фахівців, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

Б4 Здатність формувати в учасників освітнього процесу навички відповідальної та безпечної взаємодії.

Г. Надання психологічної допомоги за запитом та/або виявленої потреби в такій допомозі:

Г1 Здатність визначати структуру, зміст, види психологічної допомоги, форми та методи відповідно до запиту та/або виявленої потреби;

Г2 Здатність планувати, реалізовувати та визначати ефективність психологічної допомоги відповідно до визначених завдань.

Ґ. Здійснення власного професійного розвитку та самоосвіта:

Ґ1 Здатність визначати власні професійні потреби та планувати професійний розвиток;

Ґ2 Здатність здійснювати професійну рефлексію та самоаналіз;

Ґ3 Здатність використовувати супервізію та інтервізію як інструмент професійної підтримки та розвитку;

Ґ4 Здатність до самопізнання, саморозвитку та самовдосконалення.

Д. Співпраця з педагогічними працівниками щодо організації ефективної освітньої діяльності та розвитку психологічно безпечного освітнього середовища:

Д2.1 Здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя.

Д2.2 Здатність взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізії тощо).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання та розуміння:

- розуміє значення професійної етики у діяльності практичного психолога;
- знає основні принципи та норми Етичного кодексу психолога;
- усвідомлює вплив системи цінностей, особистісних установок та емоційного стану на професійну діяльність;
- розуміє значення психологічних кордонів у професійній взаємодії;
- знає особливості виникнення та перебігу етичних дилем у діяльності практичного психолога;
- усвідомлює роль емоційної саморегуляції та професійної рефлексії у забезпеченні психологічного благополуччя фахівця;
- знає сучасні підходи до конструктивної професійної взаємодії та психологічно безпечної комунікації.

Уміння:

- аналізувати етичні дилеми та приймати професійно обґрунтовані рішення;
- застосовувати принципи професійної етики у практичній діяльності;
- використовувати техніки емоційної саморегуляції та стабілізації емоційного стану;
- вибудовувати конструктивну та психологічно безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу;
- підтримувати та усвідомлювати професійні психологічні кордони;
- здійснювати професійну рефлексію та аналіз власної професійної діяльності;
- застосовувати навички конструктивної комунікації у складних професійних ситуаціях;
- використовувати супервізію та інтервізію як інструменти професійної підтримки та розвитку.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- усвідомлює цінність професійної етики та відповідальності у діяльності практичного психолога;
- виявляє готовність до етично виваженої, підтримувальної та відповідальної професійної взаємодії;
- демонструє толерантне та поважне ставлення до індивідуальних особливостей і переживань учасників освітнього процесу;
- поділяє цінності психологічно безпечного освітнього середовища;
- усвідомлює важливість професійного саморозвитку, саморефлексії та емоційного самозбереження;
- виявляє готовність до конструктивного вирішення професійних та етичних труднощів.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації: контроль за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації здійснюється шляхом підсумкового тестування (бальна система) та вербального оцінювання виконання практичних завдань. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 20 балів. Прохідний бал — 12 Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат встановленого зразка

Вартість: Вартість (у разі встановлення): безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, спрямованою на розвиток емоційно-етичної компетентності практичних психологів, удосконалення навичок професійної взаємодії, емоційної саморегуляції, професійної рефлексії та конструктивного вирішення етичних дилем у професійній діяльності.

Особливістю є її практична спрямованість на розвиток професійної етики, емоційної стійкості та навичок конструктивної взаємодії практичного психолога в умовах сучасних професійних викликів. Програма поєднує теоретичне осмислення етичних та психологічних аспектів професійної діяльності з практичним опрацюванням професійних кейсів, етичних дилем, технік емоційної саморегуляції та професійної рефлексії.

Підсумкові заходи: виконання та захист підсумкового практичного завдання і складання підсумкового тестування.

Самостійна робота передбачає опрацювання нормативно-правових та методичних матеріалів з питань професійної етики практичного психолога; аналіз професійних ситуацій та етичних дилем; виконання практичних завдань із розвитку навичок емоційної саморегуляції та конструктивної комунікації; рефлексію власного професійного досвіду; підготовку рекомендацій щодо підтримання психологічних кордонів і професійної відповідальності у взаємодії з учасниками освітнього процесу; участь в інтервізійних обговореннях професійних ситуацій; проходження підсумкового тестового контролю за матеріалами програми.

Самостійна робота оцінюється відповідно до якості виконання практичних завдань, активності опрацювання матеріалів та результатів підсумкового тестування.

Зміст програми складається з 2 модулів та 7 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 9 год — лекційні заняття, 15 год — практична робота, 6 год — самостійна робота, куди входить 1 год на контрольні заходи.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Модуль 1. Професійна етика практичного психолога					
Тема 1.1. Етичний кодекс психолога.		1			1
Тема 1.2 Цінності у професійній діяльності практичного психолога.	2	2	1		5
Тема 1.3. Відповідальність як складова професійної майстерності практичного психолога.	1	2	1		4
Тема 1.4. Психологічні кордони особистості.	1	2			3
Тема 1.5. Етичні дилеми в діяльності практичного психолога.	1	4	1		6
Разом за модулем	5	11	3		19
Модуль 2 Емоційна компетентність практичного психолога					
Тема 2.1. Мистецтво емоційної	2	2	1		5

саморегуляції практичного психолога					
Тема 2.2. Конструктивна взаємодія у складних комунікативних ситуаціях	2	2	1		5
Разом за модулем	4	4	2		10
Підсумкові заходи				1	1
Усього	9	15	5	1	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Професійна етика практичного психолога

Тема 1.1. Етичний кодекс психолога.
Етичний кодекс як система моральних норм діяльності практичного психолога. Розділи етичного кодексу: відповідальність; компетентність; захист інтересів клієнта; конфіденційність; етичні правила психологічних досліджень; кваліфікована пропаганда психології; професійна кооперація.

Тема 1.2. Цінності у професійній діяльності практичного психолога.
Поняття "цінності", "система цінностей", "внутрішній світ людини". Основні життєві позиції людини, їх вплив на результати діяльності. Визначення пріоритетних для позитивної взаємодії цінностей та прихованих цінностей. Вплив розуміння цінностей клієнта на результати консультування

Тема 1.3. Відповідальність як складова професійної майстерності практичного психолога.
Визначення різниці між "відповідальністю за інших" та "відповідальним ставленням до інших". Дослідження взаємозв'язку між темами "залежність", "безпорадність", "відчуження" і відповідальністю. Сфери діяльності практичного психолога та розподіл відповідальності.

Тема 1.4. Психологічні кордони особистості.
"Психологічні кордони" особистості, визначення поняття та їх роль в процесі взаємодії. Типи порушень психологічних кордонів. Встановлення здорових кордонів. Діагностика власних психологічних кордонів, розвиток здатності адекватно захищати особистий простір. Дослідження соціальних ролей (зокрема, учасників освітнього процесу) та меж відповідальності у кожній з них.

Тема 1.5. Етичні дилеми в діяльності практичного психолога.
Поняття "етична дилема". Типи етичних дилем. Цінності та полярності в аналізі етичних дилем. Етапи опрацювання етичної дилеми. Етапи опрацювання етичної дилеми за допомогою кейс-методу.

МОДУЛЬ 2. Емоційна компетентність практичного психолога.

Тема 2.1 Мистецтво емоційної саморегуляції практичного психолога
Поняття емоційної саморегуляції. Базові вміння емоційної саморегуляції. Потреби, емоції, вторинні психологічні вигоди. Майндфулнес як метод емоційної саморегуляції. Способи справлятися зі сильними емоційними станами: техніка «карусель»: обговорення відомих способів для можливості справитися зі сильними емоційними станами; техніки на вивільнення невідреагованих емоцій через рухи; голос; засоби творчості; техніки зменшення інтенсивності переживань та методи психофізіологічної саморегуляції. Застосування формальних та неформальних медитативних практик.

Тема 2.2 Конструктивна взаємодія у складних комунікативних ситуаціях
Спілкування, його функції та рівні. Важливість навичок конструктивного спілкування у міжособистісній взаємодії учасників освітнього процесу. Розв'язання міжособистісних конфліктів. Посередництво. Виявлення чинників емоційної напруги у стосунках, що ускладнюють взаємодію. Опис

комунікативних прийомів та технік конструктивного спілкування. Тренування комунікативних прийомів та технік конструктивного спілкування; сценарій процесу посередництва.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Аналіз професійних кейсів, пов'язаних із порушенням етичних принципів у діяльності практичного психолога.
2. Відпрацювання навичок конструктивної комунікації у складних професійних ситуаціях.
3. Аналіз та обговорення етичних дилем у професійній діяльності психолога.
4. Виконання вправ із розвитку емоційної саморегуляції та стабілізації емоційного стану.
5. Відпрацювання навичок підтримання психологічних кордонів у професійній взаємодії.
6. Аналіз впливу особистісних цінностей на професійну діяльність практичного психолога.
7. Участь в інтервізійних та супервізійних обговореннях професійних ситуацій.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Професійна етика практичного психолога: основні принципи та норми.
2. Етичний кодекс психолога як основа професійної діяльності.
3. Система цінностей особистості та її вплив на професійну взаємодію.
4. Психологічні кордони у професійній діяльності психолога.
5. Відповідальність як складова професійної компетентності практичного психолога.
6. Етичні дилеми у професійній діяльності психолога.
7. Конструктивна взаємодія у складних комунікативних ситуаціях.
8. Емоційна саморегуляція та її значення у професійній діяльності психолога.
9. Вплив емоційного стану фахівця на результати професійної діяльності.
10. Психологічно безпечне освітнє середовище: принципи та умови створення.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
2. Закон України «Про освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
3. Наказ МОН України від 25.07.2023 р. № 889 про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти "Плекання резилієнтності в закладі освіти" https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0889729-23#Text
4. Наказ МОН від 15.05.2023 № 560 Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації практичних психологів закладів освіти "Психолого-педагогічні методи та інструменти роботи з психологічною травмою, обумовленою воєнним станом" https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0560729-23#Text
5. Лист МОН від 04.04.2022 № 1/3872-22 «Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» https://imzo.gov.ua/2022/04/07/lyst-mon-vid-04-04-2022-1-3872-22-pro-metodychni-rekomendatsii-persha-psykholohichna-dopomoha-alhorytm-diy/
6. Етичний кодекс практичного психолога [Електроний ресурс] / Режим доступу до статті: http://nsj.gov.ua/files/1448287570Етичний%20кодекс%20психолога.docx.pdf
7. Професійний стандарт «Практичний психолог закладу освіти», затверджений Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 24.11.2020 № 2425; https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2020/12/Standart_Praktychnyy_psykholoh.pdf
8. Типової програми підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти «Комплексна психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти», затвердженої наказом МОН України від 04.11.2025 № 1437; https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747610/1/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%A2%D0%98%D0%9F%D0%9E%D0%92%D0%90.pdf
9. Концепції розвитку психологічної служби у системі освіти України на період до 2030 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80#n8

Основна література

1. Гриньова М. В., Кононова М. М. Саморегуляція особистості: теоретичні та практичні аспекти : монографія. – Полтава, 2021.
2. Кокун О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця : монографія. – Київ : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2012. – 200 с.
3. Котлова Л. О. Професійна деонтологія : навчально-методичний посібник. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 224 с.
4. Пєтухова І. О., Заушнікова М. Ю., Нежинська О. О., Костевська Н. В. Психологія: вступ до спеціальності : навчальний посібник. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. – 190 с.
5. Професійна майстерність психолога: навч.-метод. посібник / І.М. Матійків, З.Я. Ковальчук. - Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. - 340 с.
6. Сахно П. І. Система роботи психологічної служби : конспект лекцій. – Суми : СумДУ, 2023.

Додаткова література

1. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навчальний посібник. – Київ : Освіта України, 2018.
2. Кісарчук З. Г. Психологічна допомога особистості у кризових ситуаціях. – Київ : Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, 2015.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія : навчальний посібник. – Київ : Центр учбової літератури, 2019.
4. Панок В. Г. Прикладна психологія. Теоретичні проблеми : монографія. – Київ : Ніка-Центр, 2017.
5. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості : навчальний посібник. – Київ : Каравела, 2020.